

Петухова О.І., к. філол. н., доцент

ІНТЕРМЕДІАЛЬНИЙ АСПЕКТ ЯК ЗАСІБ ХАРАКТЕРИСТИКИ В ТВОРАХ МАРЕКА КРАЄВСЬКОГО

Інтермедіальність, як особливий прийом залучення до художнього тексту засобів невербального творення почала вивчатися порівняно нещодавно, хоча сам цей термін було введено до обігу ще на початку ХІХ ст. англійським романтиком С.Колріджем. Починаючи з 60-х років ХХ ст., у цій царині плідно працювали О.Ганзен-Леве, І.Раєвські, О.Тимашков, Н.Тишуніна, Є.Шиньєв та ін. Досліджувалися переважно твори «високої» літератури. Проте вивчення під цим кутом зору літератури масової, насамперед, так званої «мідл-літератури», яка є прикордонним явищем, також дають певні результати для висновків та узагальнень.

Творчість сучасного польського письменника Марека Краєвського є яскравим прикладом мідл-літератури. Основний масив його творчого доробку належить до детективного жанру. Й хоча детективи письменника за змістом є зразками психологічної прози, однак це все одно розважальна література, яка спрямована на отримання певного комерційного зиску, має типові ознаки маскульту (сенсаційність, серіальність тощо). Професійний філолог за освітою, Краєвський веде своїх творів відверту постмодерністську літературну гру, сповнюючи їх елементами інтертексту та інтермедіальності, що слугують йому переважно як засоби характеристики головного героя та другорядних персонажів. Ми спробуємо продемонструвати це на прикладі романів, які входять до нового циклу творів письменника, присвяченому надкомісарові Ярославу Патеру.

Дія дилогії «Алея самогубців» (2008) та «Троянди цвинтарні» (2009) на відміну від попередніх творів Краєвського, ретродетективних серіалів про комісарів Мока та Попельського, що й принесли йому популярність, відбувається в наш час. Надкомісар Ярослав Патер служить у міському відділі поліції Гданська, готуючись до виходу на пенсію. Це типовий для книг письменника герой-самітник, особа невротичного складу, яка перебуває в

конфлікті з оточенням. Так само, як і Мок та Попельський (і сам автор), Патер за освітою філолог. Проте якщо герої ретродетективів застосовували отримані замолоду знання під час розслідувань, то надкомісар має неприємну для оточуючих звичку постійно виправляти чийсь мовні помилки. На відміну від Попельського й Мока, які відрізняються неабияким апетитом та пристрасною до гастрономічних та алкогольних надмірностей, Патер має іншу шкідливу звичку – грає в казино та на тоталізаторі. Ще однією показовою рисою героя є його любов до музики, що й стає головним джерелом інтермедіальності в романах дилогії.

Музика постійно супроводжує Ярослава Патера, починаючи від рингтону його мобільного телефону й до звучання певної мелодії в голові героя під час якихось кризових моментів чи подій. Проте найчастіше надкомісар просто включає домашній програвач й ставить певну платівку, яка відповідає його душевному станові. Автор досить ретельно описує зовнішній вигляд самої платівки, її конверт-обкладинку, написи на ньому. Цікаво, що Патер майже не слухає вітчизняної (польської) музики, надаючи перевагу зарубіжним виконавцям. Смаки героя досить консервативні. Він полюбляє класику року 60-80-х років ХХ століття й не дуже добре ставиться до сучасної популярної музики. Таким чином підкреслюється його певна старомодність та самотність. Патерові некомфортно під час масових спортивних свят, коли звідусіль лунають бравурні веселі мелодії. Музика – це частина його життя, його внутрішнього світу, приватного простору, куди він майже нікого не допускає.

Інколи якась мелодія стає немовби рефреном подій, що відбуваються в житті Патера. Вона дає йому поштовх для роздумів, каталізуючи їх. Надкомісар раз-поза-раз повертається до цієї мелодії, аналізує, чому вона не дає йому спокою й нарешті кристалізує думку, здогадку, ідею, яка допомагає в розслідуванні кримінальної справи. Також музика відіграє в житті Патера й терапевтичну роль, лікуючи його душевні травми та стреси. Тут можна побачити деякий елемент мелодраматизму, тяжіння до кінематографу жанру

«нуар», де музичний супровід відіграє важливу роль у створенні образу головного героя.

Таким чином, музична інтермедіальність стає в диалогії про Ярослава Патера одним з головних засобів психологічної характеристики героя, одночасно відіграючи важливу роль у розгортанні сюжету творів.